

Türkiye'deki Sosyo-Ekonomik Açından Dezavantajlı Öğrencilerin PISA 2009 Başarılarının Değerlendirilmesi*

Assessing the PISA 2009 Achievement of Disadvantaged Students in Turkey

Leyla Yılmaz Fındık¹, Yüksel Kavak²

Öz

Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de PISA 2009 uygulamasına katılan 15 yaş grubu öğrenciler içerisindeki, sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencileri betimlemek ve bu öğrencilerin okuma becerileri başarısını değerlendirmektir. Araştırmanın evreni, değerlendirmenin yapılacağı tarih itibarıyla 15 yaşında olan, en az altı yıllık örgün eğitimi tamamlamış öğrencilerden oluşmaktadır. PISA 2009 Türkiye örnekleminde, 12 istatistikî bölge biriminden (NUTS) 56 il ve toplam 170 okuldan 4996 öğrenci yer almıştır. Çalışmanın örneklemini uygulamaya katılan 15 yaş grubu öğrenciler içerisindeki dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler (282), dezavantajlı düşük başarılı öğrenci (831) oluşturmaktadır. Araştırmanın amacına yönelik yapılan analizler bu öğrenci grupları üzerinde yapılmıştır. Analizlerin sonucunda; dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin büyük bir çoğunluğu 3. yeterlik düzeyinde başarı göstermiştir. Dezavantajlı yüksek başarı gösteren kız öğrenci oranları erkek öğrenci oranlarından daha yüksektir. Marmara bölgesi, hem dezavantajlı yüksek başarılı öğrenci oranının ve hem de dezavantajlı düşük başarılı öğrenci oranının en yüksek olduğu bölgedir. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrenci oranının en fazla olduğu okul Genel lisedir. Her bir öğrencinin eğitim fırsatlarından eşit bir şekilde faydalanmasını ve en fazla fark yaratacak olan yerlere özellikle başarı potansiyeli olan ve tüm olumsuz koşullarına rağmen yüksek başarı gösteren öğrencilere daha fazla yatırım yapılması gerekmektedir. Eğitim sistemimizin herkese eşit öğrenme imkânı sunan eğitim politikaları geliştirmesi ve bu politikaları etkili bir şekilde uygulamaya geçirmesi gerekmektedir.

Anahtar sözcükler: PISA 2009, dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler, dezavantajlı düşük başarılı öğrenciler.

Abstract

It was aimed to describe resilient students who were able to overcome their socio-economic background and perform well at school and socio-economically disadvantaged low achievers among 15-year-old students participating in PISA 2009 in Turkey. The target population of this study consists of 15-year-old students at the time of the assessment and completed at least 6 years of formal schooling, regardless of the type of institution in which they are enrolled. Sample of PISA 2009 Turkey consisted 4996 students who were chosen randomly from 170 schools in 56 provinces located in 12 statistical regions (NUTS). The sample of this study consisted 282 resilient students and 831 disadvantaged low achievers among 15-year-olds participating in PISA 2009. The analyses of the study were performed on these students. The vast majority of resilient students achieved Level 3. Female students were over-presented among resilient students in reading. Marmara Region had the highest proportion of resilient students and the highest proportion of disadvantaged low achievers. General high school had the highest proportion of resilient students. It is a must to invest educational resources where resilient students can make the greatest difference and it is required to deliver high quality learning consistently across the entire education system, such that every student benefits from excellent learning opportunities.

Keywords: PISA 2009, reading performance, resilient students, disadvantaged low achievers

¹ Rauf Denктаş Anadolu Lisesi, Ankara, leylayilmaz2000@yahoo.com, ² Prof. Dr., Hacettepe Üniversitesi, Ankara, kavak@hacettepe.edu.tr

Atf için/Please cite as:

Fındık, L. Y., & Kavak, Y. (2013). Türkiye'deki sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin PISA 2009 başarılarının değerlendirilmesi. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi [Educational Administration: Theory and Practice]*, 19(2), 249-273.

Hızla değişen ve gelişen dünyada bireyin davranışlarındaki değişiklikleri kalıcı hale getirebilmek, çağın gerekliliklerine ayak uydurabilen ve sorgulayan ve kendini gerçekleştirebilen bireyler yetiştirmek eğitimle mümkün olmaktadır (Çelen, Çelik ve Seferoğlu, 2011, s. 3). Okul, öğrenmenin yoğun olarak gerçekleştiği ortamlardan biridir ve öğrenme üzerinde doğrudan bir etkiye sahiptir. Sunulan eğitim kaynakları ve uygulanan politikalar okuldaki uygulamaları etkilemektedir. Başarılı okul sistemleri, sosyo-ekonomik eşitsizlikler açısından ortalamanın altında olup ortalamanın üstünde başarı göstermektedir. Bu sistemler, sosyo-ekonomik altyapıları ne olursa olsun tüm öğrencilerine eşit öğrenme imkânı sunmaktadır (OECD, 2010a, s. 13).

Sosyo-ekonomik altyapı akademik başarıyı etkilemektedir ve okul da genellikle bu etkiyi güçlendirmektedir. Okulun düşük başarısı, her zaman dezavantajlı sosyo-ekonomik altyapının bir sonucu olmamasına rağmen, sosyo-ekonomik altyapı ve okulun, öğrenme çıktıları üzerinde güçlü bir etkisi bulunduğu yadsınamaz bir gerçektir (OECD, 2011; Eğitim Reformu Girişimi [ERG], 2009). PISA 2009 sonuçları, öğrencinin başarı ve sosyo-ekonomik altyapısı arasında yüksek düzeyde bir ilişkinin bulunduğunu ortaya koymaktadır. PISA 2009 raporunda, OECD genelinde, daha avantajlı sosyo-ekonomik altyapıya sahip olan öğrencilerin diğerlerinden, yaklaşık olarak 1 yıllık eğitim yılına karşılık gelen 38 puan daha fazla başarı gösterdiği belirtilmektedir (OECD, 2010b, s. 13).

Son yıllarda yapılan çalışmalar, öğrencinin sosyo-ekonomik alt yapısı ve okuldaki başarısı arasında anlamlı düzeyde bir ilişkinin bulunduğunu ortaya koymaktadır (Bartley, 2006; Gary, 1999; Hanushek, 2010; Hanushek ve Woessmann, 2010; Lacour ve Tissington, 2011; Maughan,1988; McCoy, 2005; OECD, 2011; UNESCO, 2006). Diğer taraftan, sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilerin okulda başarılı olabileceği, PISA raporları tarafından da desteklenmektedir (OECD, 2011, s. 11-14). Birçok öğrenci, okulun ve ülkenin sosyo-ekonomik altyapılarına rağmen yüksek performans göstermektedir. Avustralya, Kanada, Finlandiya, Japonya, Kore, Yeni Zelanda ve Portekiz'de dezavantajlı öğrencilerin yaklaşık yarısı uluslar arası standartların üstünde başarı göstermiştir (OECD, 2011). Sosyo-ekonomik altyapılarına rağmen yüksek performans gösteren ülkeler, yüksek başarı ve eşitliği bir arada hayata geçirebilen ülkelerdir. Bu da eşitlik ve mükemmelliğin bir arada olabileceğini ortaya koymaktadır (OECD, 2010b, s. 101). Werner ve Smith (1992, s.189), her türlü zorluğa rağmen “ayakta kalabilen” ve başarılı olan öğrencilerin yaşamında okulun ve öğretmenlerin önemli bir yere sahip olduğunu saptamıştır.

Eğitimde ve psikoloji alanında yapılan çalışmalar, okuma becerilerindeki yeterliklerin zamanla ve eklenerek birbirini güçlendiren çoklu ilişkiler döngüsü sonucu geliştiğini göstermektedir (Aytaş, 2005; Entwisle, Alexander ve Olson 1990; Millî Eğitim Bakanlığı [MEB], 2010; Pungello, Kuperschmidt, Burchinal

ve Patterson, 1996). Bireyin geçmişteki okuma başarısı, gelecekteki okuma başarısını etkilemektedir. Ayrıca daha fazla okuyan öğrenciler, daha iyi bir okur olmakta ve bunun sonucunda da daha fazla okumaktadırlar. Bu döngü sürekli olarak birbirini etkileyen bir sarmaldır (Duncan vd., 2007). Motivasyon, okumaya duyulan ilgi ve etkili öğrenme stratejileri; öğrencilerin yaşam kalitesini, eğitimlerine devam etme kararlarını ve iş piyasasındaki fırsatları yakalama kapasitelerini etkilediği için önemli veriler olarak görülmektedir (Belet, 2005; MEB, 2010, s. 135; Padron, Waxman, Brown ve Powers, 2000). PISA 2009 uygulamasına katılan ülkelerin büyük bir çoğunluğunda, daha fazla okuyan öğrencilerin okumaktan daha fazla zevk aldığı ve okuma becerileri alanında daha fazla başarı gösterdikleri ortaya konulmaktadır. Raporda aynı zamanda, etkili öğrenme stratejileri ile okuma becerileri başarısı arasında bir ilişki olduğu belirtilmektedir. İyi bir okur olmak için okumaktan zevk almak yeterli değildir aynı zamanda etkili öğrenme stratejilerinin farkında olmak ve bunları kullanmak gerekmektedir (OECD, 2010c, s. 97-98).

Direnç gösterme, hem psikoloji hem de eğitim alanında çalışılmaktadır. Psikoloji alan yazınında direnç gösterme kavramı ile ilgili birçok tanımlama bulunmaktadır. Tanımlar farklılık gösterse de direnç gösterme(resiliency), genel anlamda, karşı karşıya kalınan her türlü zorluğun üstesinden gelebilmektir (OECD, 2011, s.16). Yaşadıkları tüm olumsuz sosyal zorlukların üstesinden gelebilen ve akademik başarıyı yakalayabilen öğrencilere “dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler (resilient students)” denilmektedir. Bu öğrencileri diğerlerinden farklı kılan özellikleri bulmak için araştırmacılar, bu çocukların bireysel özelliklerini, aile yapılarını ve dış çevreyi incelemişlerdir (Arastaman, 2011, s. 2). Dezavantajlı düşük başarılı öğrenciler (disadvantaged low achievers), sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı olan ve düşük başarı gösteren öğrencilerdir (OECD, 2011, s.16).Ekonomik sosyal kültürel statü indeksi (ESKS), öğrencinin anne veya babasının (hangisi daha yüksekse) mesleki statüsü, (hangisi daha yüksekse) eğitim düzeyi ve evde bulunan eşyalar (çalışma masası, internet erişimi, bilgisayar, klasik edebiyat eserleri, tablo, vs.) dikkate alınarak hesaplanan ve öğrencinin sosyal, ekonomik ve kültürel statüsünü belirleyen özelliklerin bir bütünüdür (OECD, 2010b, s.29). Öğrencilerin sosyo-ekonomik açıdan avantajlı ya da dezavantajlı olma durumları PISA çalışmalarında bu ESKS indeksine göre belirlenmektedir.

PISA’da düşük performans gösteren öğrencilerin büyük bir çoğunluğu dezavantajlı sosyo-ekonomik altyapıdan gelmektedirler. Bir grup öğrenci, dezavantajlı sosyo-ekonomik altyapıya sahip olmalarına rağmen PISA’da dikkat çekici bir şekilde yüksek başarı göstermektedir. Bu da başarı için sosyo-ekonomik bariyerlerin üstesinden gelmenin mümkün olabileceğini göstermektedir. PISA’da kullanılan dezavantajlı yüksek başarılı öğrenci kavramı bu öğrenciler için kullanılan bir tanımlamadır. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler; ülkelerinin sosyo-ekonomik dağılımlarında en alt sıralarda

yer alırken, başarı sıralamasında en üst sıralarda performans gösterebilmektedirler (OECD, 2010b, s. 13). Uzun yıllardan beri yapılan çalışmalarda öğrenci çıktıları ve sosyo-ekonomik altyapı arasındaki ilişki irdelenmektedir. Ancak, bu çalışmaların sadece bir kaçı özellikle dezavantajlı sosyo-ekonomik altyapıya sahip olmalarına rağmen yüksek başarı gösteren öğrenciler üzerine odaklanmaktadır (Borman ve Rachuba, 2001; OECD, 2011). Dezavantajlı olmalarına rağmen yüksek başarı gösteren öğrenciler ile ilgili birçok araştırma yapılmasına rağmen bu araştırmaların pek çoğu bireysel özelliklere ilişkin değişkenlere vurgu yapmıştır. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin gelişiminde önemli bir yere sahip olan okul gibi toplumsal ve sosyal kurumların rolü üzerinde durulmamıştır (Maughan, 1988, s. 222). Yapılan çalışmalarda yoksul aileden gelen dezavantajlı yüksek başarı gösteren çocukların birçoğunun, zengin aileden gelen çocuklar kadar iyi olamadığı savunulmaktadır (Aikens ve Barbarin, 2008; Bartley, 2006; OECD, 2011). Bu görüş, dezavantajlı koşulların üstesinden gelemeyen dezavantajlı yüksek başarılı çocukların ekonomiye ve topluma katkı sağlamaları için ne yapılması gerektiği sorusunu gündeme getirmektedir. Eğitim sistemlerinin, dezavantajlı öğrencileri desteklemek ve bu öğrencilerin okulda başarılı olmalarını sağlamak için yapılması gerekenler eğitim planlamacılarının, okul yönetimlerinin ve öğretmenlerin önemli bir sorunudur. Çalışma, bu sorunu vurgulamak ve sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı öğrencilere yönelik yapılacak olan çalışmaları desteklemek, gerekli önlemleri almak ve politika geliştirmek açısından oldukça önemlidir. Çalışma, dezavantajlı öğrencilere yardımcı olabilecek koşulların ve faktörlerin ortaya konmasında yol gösterici olabilir.

Araştırmanın Amacı

Türkiye’de bulunan sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin ve düşük başarılı öğrencilerin profillerini ortaya koymak ve başarılarını yordayan faktörleri belirlemektir.

Alt Problemler

1. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler ile düşük başarılı öğrencilerin oranları nasıldır? Bu oranların;
 - a. Cinsiyete,
 - b. Coğrafi bölgeye,
 - c. Okul türlerine göre dağılımı nasıldır?
2. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler ile düşük başarılı öğrencilerin okuma becerileri alanındaki ortalama puanları nasıldır?
 - a. Yüksek başarılı öğrencilerin okuma becerileri ortalama puanlarının PISA yeterlik düzeylerine göre,

- b. Düşük başarılı öğrencilerin okuma becerileri ortalama puanlarının PISA yeterlik düzeylerine göre dağılımı nasıldır?
3. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin okumaktan zevk alması ve öğrencinin okuduğu materyal çeşitliliği, birlikte, öğrencilerin okuma becerileri başarısını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
4. Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin okumaktan zevk alması ve öğrencinin okuduğu materyal çeşitliliği, birlikte, öğrencilerin okuma becerileri başarısını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
5. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin okuma becerilerinde kullandıkları stratejileri, birlikte, öğrencilerin okuma becerileri başarısını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?
6. Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin okuma becerilerinde kullandıkları stratejileri, birlikte, öğrencilerin okuma becerileri başarısını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

Yöntem

Araştırma Modeli

Araştırmada, genel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırması, geçmişte ya da günümüzde var olan bir durumu betimlemeyi amaçlayan, araştırmacının herhangi bir şekilde birey ya da nesnelere ait olduğu koşulları değiştirmede ve etkilemediği bir araştırma modeli olarak tanımlanmaktadır. Tarama araştırmalarının amacı genellikle araştırma konusu ile ilgili var olan durumun fotoğrafını çekerek bir betimleme yapmaktır (Karasar, 2009, s. 77).

Evren ve Örneklem

PISA öğrenci evreni, okul türüne bakılmaksızın okullarda öğrenim gören, değerlendirilmenin yapılacağı tarih itibarıyla yaşları 15 yıl 3 ay ve 16 yıl 2 ay arasında değişen, en az altı yıllık örgün eğitimini tamamlamış öğrencilerden oluşmaktadır. PISA 2009 Türkiye örneğinde, 12 istatistikî bölge biriminden (NUTS) 56 il ve okul türlerine göre tabakalandırılarak PISA uluslararası merkez tarafından seçkisiz yöntemle belirlenen toplam 170 okuldan 4996 öğrenci yer almıştır. Türkiye örneği içerisindeki dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler (282) ile dezavantajlı düşük başarılı öğrenciler (831) çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı

PISA 2009'da 13 farklı test kitapçığı kullanılmıştır. Her öğrenci seçkisiz yöntemle belirlenen 13 kitapçıktan birini yanıtlamaktadır. Ayrıca her bir kitapçıkta en az 1 okuma becerileri madde demeti yer almaktadır. Uygulamaya

katılan tüm ülkelerde test uygulayıcıları test ile ilgili bilgi veren tek bir yönergeyi okumaktadır. Uygulamaya geçmeden önce öğrenciler test kitapçığında yer alan örnek soruları yanıtlamaktadır. Değerlendirme kapsamındaki tüm maddelerin toplam yanıtlanma süresi 390 dakikadır. PISA 2009 başarı testinde kullanılan bütün maddeler dikkate alındığında, bütün kitapçıklarda okuma becerilerinin değerlendirilmesine ayrılan toplam süre 210 dakikadır. Her bir öğrencinin değerlendirilme süresi ise 120 dakikadır. 2 saatlik başarı testinden sonra öğrenciler 30 dakika süren öğrenci anketini yanıtlamaktadır. Öğrenciler başarı testi oturumunun ilk yarısında ve öğrenci anketine başlamadan önce ara vermişlerdir. Test oturumu ve anket oturumu sona erdikten sonra kitapçıklar toplanmış ve puanlama için PISA Ulusal Merkezi'ne gönderilmiştir. Her ülkenin bu yöntemle topladığı veriler OECD veri bankasında bir araya getirilmektedir. Çalışmanın verileri OECD veri tabanından alınmıştır.

Veri Analizi

Araştırmanın analizleri PISA 2009 uygulamasına katılan, anket oturumunu tamamlayan ve sağlıklı veri alabildiğimiz 4967 öğrenci üzerinden yapılmıştır. Çalışmada ilk önce ülkenin ekonomik-sosyal ve kültürel statü indeks dağılımına göre en alt %33'lük dilimde yer alan öğrenciler “sosyo ekonomik açıdan dezavantajlı öğrenciler” olarak tanımlanmıştır. Türkiye'nin PISA 2009 okuma becerileri ortalama puan sıralamasında en alt %33'ün altında bulunan öğrenciler “düşük başarılı öğrenciler”, bu sıralamada %67'nin üstünde bulunan öğrenciler “başarılı öğrenciler” olarak belirlenmiştir. Bu belirlemelerden sonra, ülkenin ekonomik sosyal kültürel statü (ESKS) indeks sıralamasında en alt %33'lük dilimde yer alan ve aynı zamanda okuma becerileri ortalama puan sıralamasında %67'nin üstünde bulunan ve dezavantajlı yüksek başarılı öğrenci olarak tanımlanan öğrenci sayısının 282 olduğu belirlenmiştir. Ülkenin ESKS indeks sıralamasında en alt %33'lük dilimde yer alıp başarı sıralamasında yine en alt %33'lük dilimde yer alan ve dezavantajlı düşük başarılı öğrenciler olarak tanımladığımız öğrencilerin sayısı ise 831 olarak bulunmuştur. Çalışmada bu dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler ve dezavantajlı düşük başarılı öğrenciler ve oranları belirlenmiş ve diğer alt problemler ile ilgili analizler bu veriler üzerinde yapılmıştır. Tablo 1'de Türkiye'de PISA 2009 okuma becerileri ortalama puanlarına göre dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler ile düşük başarılı öğrencilerin sayıları ve yüzdeleri verilmektedir.

Tablo 1

Türkiye’de PISA 2009 Okuma Becerileri Ortalama Puanlarına Göre Dezavantajlı Yüksek Başarılı Öğrenciler ile Düşük Başarılı Öğrencilerin Sayıları ve Yüzdeleri

	<i>f</i>	<i>%</i>
Dezavantajlı Yüksek Başarılı Öğrenci Sayısı	282	5.67
Dezavantajlı Düşük Başarılı Öğrenci Sayısı	831	16.73
PISA 2009 Uygulamasına Katılan Toplam Öğrenci Sayısı	4967	

Araştırmada, PISA 2009 değerlendirmesine katılan öğrenciler içerisinde sosyo-ekonomik açıdan dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler ile düşük başarılı öğrenciler belirlenmiştir ve araştırmanın alt problemlerine yönelik analizler dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler (282) ile düşük başarılı öğrenciler (831) üzerinde yapılmıştır. Türkiye’de PISA uygulamasına katılan 15 yaş grubu öğrenciler içerisinde dezavantajlı yüksek başarı gösteren öğrenci oranı yaklaşık %6; dezavantajlı düşük başarılı öğrenci oranı ise %17’dir. Birinci alt problemi cevaplamaya yönelik olarak, dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler ile düşük başarılı öğrencilerin bazı demografik özelliklerini betimlemek amacıyla bu öğrenci gruplarının; cinsiyet, okul türü ve coğrafi bölgelere göre dağılımı frekans ve yüzde analizleri ile verilmiştir. İkinci alt problem ile ilgili olarak dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler ve düşük başarılı öğrencilerin okuma becerileri ortalama puanları ve bu puanların PISA okuma becerileri yeterli düzeylerine göre dağılımı hesaplanmıştır. Üçüncü, dördüncü, beşinci ve altıncı alt problemlerde; dezavantajlı yüksek başarılı ve düşük başarılı öğrencilerin okumaya duydukları ilgi ve öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejilerinin okuma becerileri başarısını yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla “Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi” uygulanmıştır. Bu araştırmada yapılan istatistiksel çözümlerinde anlamlılık düzeyi “.05” olarak alınmıştır. Bu araştırma kapsamında verilerin istatistiksel analizleri SPSS 18.0 ve Excel programları kullanılarak yapılmış ve bulgular araştırmanın amaçlarına uygun olarak tablolar halinde sunulmuştur.

Bulgular ve Yorumlar

Bu bölümde elde edilen bulgular alt problem sırasıyla sunulmuştur.

- a. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler ile düşük başarılı öğrencilerin cinsiyete göre dağılımı nasıldır?

Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin cinsiyete göre dağılımında kız öğrencilerin oranı %60.6 iken erkek öğrencilerin oranı %39.4'tür. Dezavantajlı düşük başarılı öğrenciler içerisinde erkek öğrencilerin oranı %67.5 iken kız öğrencilerin oranı ise %32.5'tir. Dezavantajlı koşullarına rağmen yüksek başarı gösteren kız öğrenci oranı erkek öğrenci oranından oldukça yüksektir.

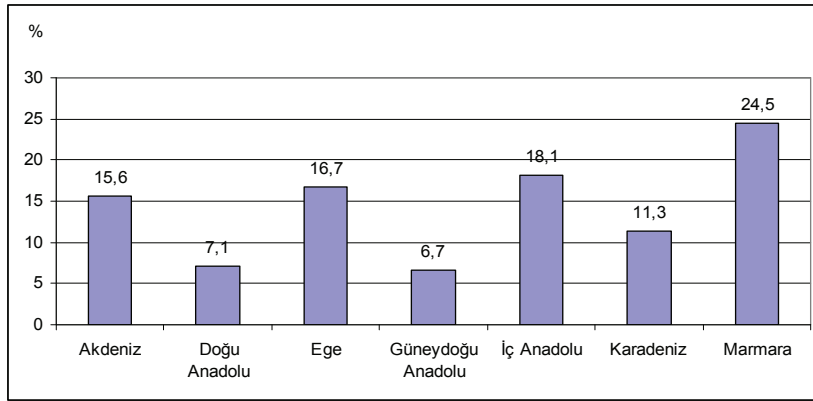
Tablo 2

Dezavantajlı Yüksek Başarılı Öğrencilerin ve Düşük Başarılı Öğrencilerin Cinsiyete Göre Dağılımı

Cinsiyet	Yüksek Başarılı Öğrenciler		Düşük Başarılı Öğrenciler	
	f	%	f	%
Kız	171	60.6	270	32.5
Erkek	111	39.4	561	67.5

b. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler ile düşük başarılı öğrencilerin coğrafi bölgelere göre dağılımı nasıldır?

Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin coğrafi bölgelere göre dağılımı Grafik 1'de verilmiştir. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin yüzdesinin en yüksek olduğu bölge %24.5'lik bir oranla Marmara bölgesidir. İç Anadolu bölgesi (%18.1) ikinci ve Ege bölgesi (%16.7) üçüncü sırada yer almaktadır. Doğu Anadolu bölgesi (%7.1) ve Güneydoğu Anadolu bölgesi (%6.7) dezavantajlı yüksek başarılı öğrenci oranlarının en düşük olduğu bölgelerdir.



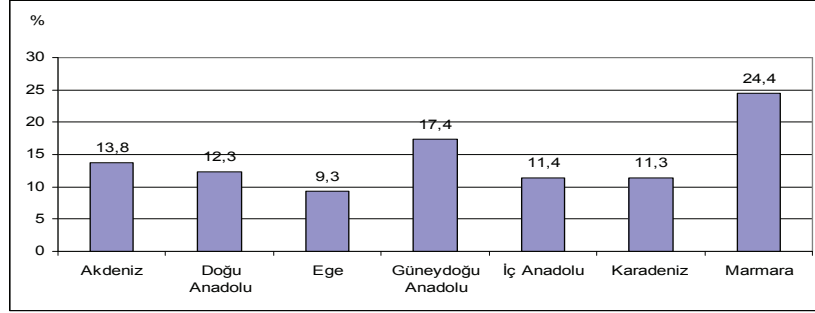
Grafik

1. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin coğrafi bölgelere göre dağılımı

Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin bölgelere göre dağılımı Grafik 2'de verilmiştir. Dezavantajlı düşük başarılı öğrenci oranlarının en yüksek olduğu

Dezavantajlı Öğrencilerin PISA 2009 Başarıları

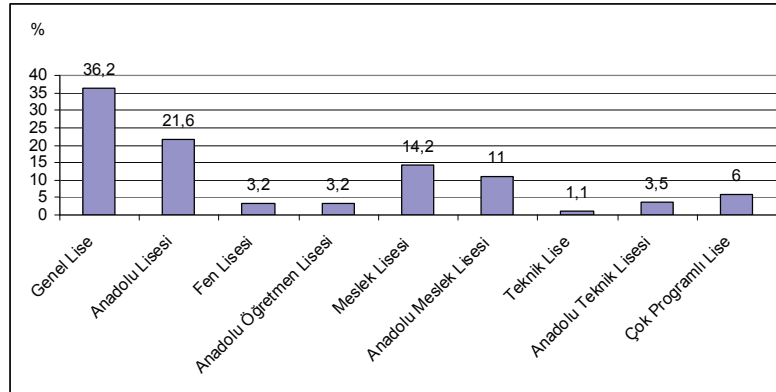
bölge Marmara bölgesidir (%24.4). Marmara bölgesini sırasıyla Güneydoğu Anadolu bölgesi (%17.4) ve Akdeniz bölgesi (%13.8) izlemektedir. Dezavantajlı düşük başarılı öğrenci oranlarının en düşük olduğu bölgeler Ege bölgesi (%9.3) ve Karadeniz bölgesidir (%11.3).



Grafik 2. Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin coğrafi bölgelere göre dağılımı

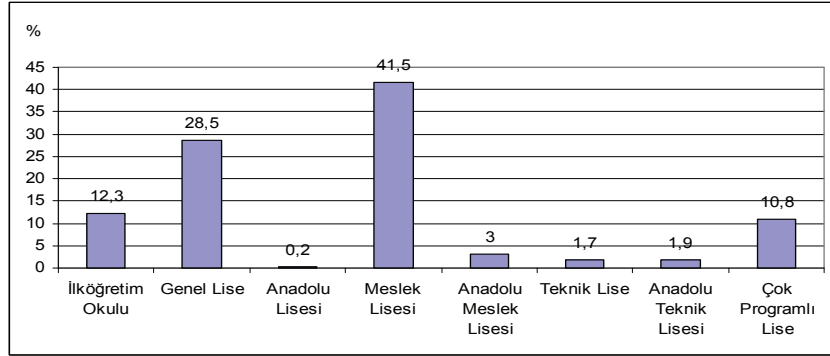
c. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler ile düşük başarılı öğrencilerin okul türlerine göre dağılımı nasıldır?

Grafik 3'te dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin okul türlerine göre dağılımı verilmiştir. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin yüzdesinin en fazla olduğu okul genel liselerdir (%36.2). Anadolu liseleri (%21.6) ikinci ve meslek liseleri (%14.2) ise üçüncü sırada yer almaktadır. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrenci oranlarının en düşük olduğu okullar sırasıyla fen liseleri (%3.2), Anadolu öğretmen liseleri (%3.2) ve teknik liselerdir (%1.1).



Grafik 3. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin okul türlerine göre dağılımı

Grafik 4'te dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin okul türlerine göre dağılımı verilmiştir. Meslek lisesi (%41.5), dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin oranlarının en yüksek olduğu okuldur. Meslek liselerini genel liseler (%28.5) ve ilköğretim okulları (%12.3) izlemektedir. Anadolu teknik lisesi (1.9), teknik lise (1.7) ve Anadolu liseleri (0.2) dezavantajlı düşük başarılı öğrenci oranlarının en düşük olduğu okullardır.

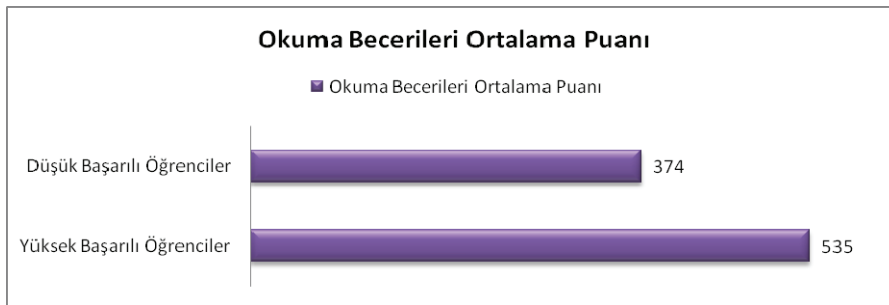


Grafik 4. Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin okul türlerine göre dağılımı

2. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler ve düşük başarılı öğrencilerin okuma becerileri alanındaki ortalama puanları nasıldır?

Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin PISA 2009 okuma becerileri ortalama puanı 535'tir. Dezavantajlı, düşük başarılı öğrencilerin okuma becerileri alanındaki ortalama puanı ise 374'tür.

Dezavantajlı yüksek başarılı ve düşük başarılı öğrencilerin PISA okuma becerileri alanındaki ortalama puanları Grafik 5'te verilmiştir.

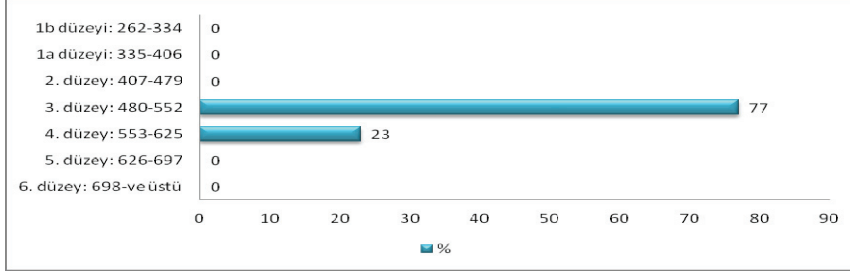


Grafik 5. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler ile düşük başarılı öğrencilerin PISA okuma becerileri alanındaki ortalama puanları

Dezavantajlı Öğrencilerin PISA 2009 Başarıları

a. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin okuma becerileri alanındaki ortalama puanlarının PISA yeterli düzeylerine göre dağılımı nasıldır?

Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin okuma becerileri alanındaki ortalama puanlarının PISA yeterli düzeylerine göre dağılımı Grafik 6'da yer almaktadır.

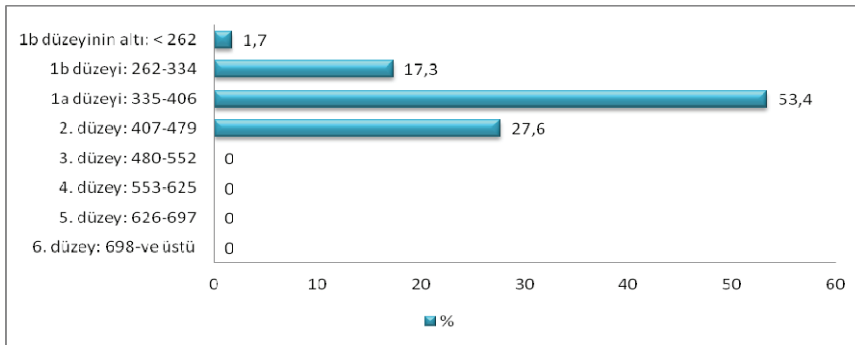


Grafik 6. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin okuma becerileri alanındaki ortalama puanlarının PISA yeterli düzeylerine göre dağılımı

Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin PISA okuma becerileri alanındaki ortalama puanlarının yeterli düzeylerine göre dağılımına bakıldığında öğrencilerin %77'si 3. düzeyde; %23'ü ise 4. düzeyde yer almaktadır. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerden 2.düzye ve altındaki yeterli düzeylerinde ve 5. düzey ve 6 düzeylerde başarı gösteren öğrenci bulunmamaktadır.

b. Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin okuma becerileri alanındaki ortalama puanlarının PISA yeterli düzeylerine göre dağılımı nasıldır?

Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin okuma becerileri alanındaki ortalama puanlarının yeterli düzeylerine göre dağılımı Grafik 7'de verilmiştir.



Grafik 7. Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin okuma becerileri alanındaki ortalama puanlarının yeterli düzeylerine göre dağılımı

Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin okuma becerileri ortalama puanlarının yeterli düzeylerine göre dağılımında 2. düzeyin üstünde yani 3. düzey, 4. düzey, 5. düzey ve 6. düzeyde başarı gösteren öğrenci bulunmamaktadır. Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin %27,6'sı 2. yeterli düzeyinde yer almaktadır. Düşük başarı gösteren öğrenciler, %53,4'lük bir oranla en fazla 1a yeterli düzeyinde yer almaktadır. Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin %17,3'ü 1b ve %1,7'si 1b yeterli düzeyinin altında yer almaktadır.

3. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin okumaktan zevk alması ve öğrencinin okuduğu materyal çeşitliliği, birlikte, öğrencilerin okuma becerileri başarısını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin okumaktan zevk almaları ve öğrencilerin okuduğu materyal çeşitliliği, birlikte, okuma becerileri başarısı ile zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir. Bu iki faktör okuma becerileri başarısındaki toplam varyansın yaklaşık %03'ünü açıklamaktadır.

Tablo 3

Dezavantajlı Yüksek Başarılı Öğrencilerin Okumaya Duydukları İlgi Faktörüne Bağlı Okuma Becerileri Başarısının Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r
Sabit	531.807	.178	-	2984.780	.00	-
Okumaya Duyulan İlgi	4.821	.142	.175	33.987	.00	0.146
Materyal Çeşitliliği	-3.087	.201	-.079	-15.371	.00	-0.015

$F = 582.360, p = .00; R^2 = .027$

4. Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin okumaktan zevk alması ve öğrencinin okuduğu materyal çeşitliliği, birlikte, öğrencilerin okuma becerileri başarısını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin okumaktan zevk alması ile okuma becerileri başarısı arasında zayıf düzeyde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Okuma becerileri başarısındaki toplam varyansın %02'sinin okumaktan zevk alma faktörüne bağlı olduğu görülmektedir.

Tablo 4

Dezavantajlı Öğrencilerin PISA 2009 Başarıları

Dezavantajlı Düşük Başarılı Öğrencilerin Okumaya Duydukları İlgi Faktörüne Bağlı Okuma Becerileri Başarısının Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r
Sabit	371.633	1.788	-	207.805	.00	-
Okumaya Duyulan İlgi	8.293	2.047	.142	4.052	.00	0.142

$$F = 16.421, p = .00; R^2 = .020$$

5. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin okuma becerilerinde kullandıkları stratejileri, birlikte, öğrencilerin okuma becerileri başarısını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejileri ile okuma becerileri başarısı arasında orta düzeyde anlamlı bir ilişki vermektedir. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin okuma becerileri başarısındaki toplam varyansın %08'i bu öğrenme stratejileri ile açıklanmaktadır.

Tablo 5

Dezavantajlı Yüksek Başarılı Öğrencilerin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerine Bağlı Okuma Becerileri Başarısının Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r
Sabit	530.245	.165	-	3210.021	.00	-
Ezb. St.	-7.109	.156	-.226	-45.589	.00	-0.169
Keş. St.	3.283	.170	.105	19.349	.00	0.142
Kont. St.	4.266	.183	.133	23.298	.00	0.134
An/Bil.Ht.St.	-1.936	.159	-.062	-12.171	.00	0.012
Bl. Özt. St.	2.852	.154	.095	18.557	.00	0.108

$$F = 730.128, p = .00; R^2 = .080$$

6. Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin okuma becerilerinde kullandıkları stratejileri, birlikte, öğrencilerin okuma becerileri başarısını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin kullandıkları öğrenme stratejileri (kontrol stratejisi, anlama ve bilgiyi hatırlama stratejisi ve bilgiyi özetleme stratejisi), birlikte, okuma becerileri başarısı ile orta düzeyde anlamlı bir ilişki göstermektedir. Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin kullandıkları üç strateji (kontrol stratejisi, anlama ve bilgiyi hatırlama stratejisi ve bilgiyi özetleme stratejisi) okuma becerileri başarısındaki toplam varyansın%13'ünü açıklamaktadır.

Tablo 6

Dezavantajlı Düşük Başarılı Öğrencilerin Kullandıkları Öğrenme Stratejilerine Bağlı Okuma Becerileri Başarısının Yordanmasına İlişkin Çoklu Doğrusal Regresyon Analizi Sonuçları

Değişkenler	B	Standart Hata	β	t	p	İkili r
Sabit	382.973	1.961	-	195.311	.00	-
Kont. St.	13.305	1.589	.287	8.371	.00	0.291
An/Bil.Ht.St.	7.227	1.543	.170	4.685	.00	0.208
Bl. Özt. St.	3.976	1.628	.089	2.442	.02	0.141

$F = 68.424, p = .02; R^2 = .131$

Sonuç ve Tartışma

Bu araştırmada Türkiye'den PISA 2009 uygulamasına katılan dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler ve düşük başarılı öğrencilerin demografik özellikleri betimlenmiş, okuma becerileri ortalama puanları hesaplanmış ve bu öğrenci gruplarının başarılarını yordayan faktörler incelenmiştir.

Dezavantajlı yüksek başarı gösteren kız öğrenci oranları erkek öğrenci oranlarından daha yüksektir. Bu durum, erkek öğrencilere göre daha fazla kız öğrencinin dezavantajlı sosyo-ekonomik altyapılarının üstesinden gelme başarısını ortaya koymaktadır. Buna karşılık dezavantajlı düşük başarılı öğrenciler içerisinde ise erkek öğrenci oranları kız öğrenci oranlarından daha yüksektir. Bu da, kız öğrenci oranlarıyla kıyaslandığında erkek öğrencilerin koşullarına karşı daha düşük direnç gösterdikleri konusunda ipuçları sunmaktadır.

Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin okuma becerileri ortalama puanları; Türkiye okuma becerileri ortalama puanından (464) ve OECD

ortalama puanından (493) oldukça yüksektir. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler ile düşük başarılı öğrenciler arasındaki puan farkı 161'dir. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler ile düşük başarılı öğrenciler arasındaki ortalama puan farkı iki yeterlik düzeyinin üstünde ve bir buçuk standart sapmanın üzerindedir. Bu puan farkı neredeyse 4 eğitim yılına karşılık gelmektedir (PISA okuma becerileri alanındaki 39 puan yaklaşık olarak bir okul yılına karşılık gelmektedir (OECD, 2010c, s. 30)).

PISA okuma becerileri alanındaki ortalama puanlarının yeterlik düzeylerine göre dağılımına bakıldığında dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin büyük bir çoğunluğu 3. yeterlik düzeyinde yer almaktadır. Bu da dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin, sosyo-ekonomik olumsuzlukların üstesinden gelebilme potansiyeline sahip olduklarını ve kendilerinden daha avantajlı akranları kadar ve hatta akranlarının daha da üstünde başarı gösterebileceklerini kanıtlamaktadır. 3. düzeyde yer alan bir öğrenci; metnin ana fikrini belirleyebilir, ilişkileri anlamak ve deyimlerin ya da kelimelerin anlamlarını yorumlamak için metindeki bilgileri bir araya getirebilir. Bu düzeydeki görevler, genç ve yetişkinlerin günlük hayatta karşılaşılabilecekleri ve bu görevleri yerine getirmeleri gerektiği düşünülen durumları içermektedir. Buradan, bu öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun kişisel, kamusal, mesleki ve eğitim alanında orta düzeyde okuma becerileri gerektiren ve günlük hayatta karşılaşılabilecekleri görevleri yerine getirmekte sıkıntı çekmeyecekleri sonucu çıkarılabilir. 4. Düzeyde yer alan dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler; hipotez kurmayı, bir metni eleştirel bir gözle değerlendirmeyi, alışla gelmemiş uzun ya da karmaşık metinler üzerinde derinlemesine bir anlayışa sahip olmayı gerektiren görevleri yerine getirebilecek yeterlidir. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerden 2. düzey, 1a düzeyi ve 1b düzeyinde yer alan öğrenci bulunmamaktadır. OECD (2011) tarafından yayınlanan raporda OECD genelindeki dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin 4. düzeyde ve en üst düzeyler olan 5. ve 6. düzeyde başarı gösterdiği belirtilmiştir. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin yeterlik düzeyleri ile ilgili Türkiye sonuçları, OECD raporunu kısmen destekler niteliktedir.

Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin okuma becerileri ortalama puanlarının yeterlik düzeylerine göre dağılımında 2. düzeyin üstünde başarı gösteren öğrenci bulunmamaktadır. Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin büyük bir çoğunluğu “temel düzey (baseline)” olarak kabul edilen 2. yeterlik düzeyinin altında bulunmaktadır. Temel düzeyde yer alan dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin hayata etkin ve üretken olarak katılmalarını sağlayacak, eğitimlerini tamamlayacak ya da toplumda katılımcı bir birey olmalarını sağlayacak bilgi ve becerilerden yoksun olduklarını göstermektedir. Temel düzeyin altında yeterlik gösterme; temel bir insan hakkı olarak herkese sağlanması gereken kaliteli eğitimden mahrum olma anlamına gelmektedir. Bu becerilerden yoksun bireylerin işgücü piyasasına katılımları ve verimlilikleri sınırlı olacaktır, bu nedenle ekonomik gelişime katkı sağlayabilecek insan kaynaklarını

israf etmiş olacağız (ERG, 2009). Dezavantajlı düşük başarı gösteren öğrenciler en fazla 1a yeterlik düzeyinde yer almaktadır. Bu düzey, öğrencilerin okuyazar olmadıkları anlamına gelmez ancak bu düzeyde yer alan öğrenciler açık bir şekilde ifade edilen bilgileri ve aşına olduğu bir metnin ana fikrini ya da yazarın amacını anlayabilir. Dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin 1b yeterlik düzeyinde başarı göstermeleri bu öğrencilerin, yalnızca hikâye ya da basit bir liste gibi aşına olduğu bir bağlam ya da konu hakkında yazılmış kısa, basit bir metnin içinde açıkça ifade edilmiş bir bilgiyi bulabileceklerini göstermektedir. OECD (2011) tarafından yayınlanan raporda, OECD genelindeki dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin büyük bir çoğunluğunun temel düzey olarak kabul edilen 2. düzeyin altında başarı gösterdiği vurgulanmıştır. Türkiye'deki öğrencilerin de büyük bir çoğunluğunun 2. yeterlik düzeyin altında başarı göstermesi, OECD (2011) raporunun bulgularıyla benzerlik göstermektedir.

Marmara bölgesi en yüksek dezavantajlı yüksek başarılı öğrenci oranına sahip bölge iken Güneydoğu Anadolu bölgesi, bu oranın en düşük olduğu bölgedir. Öte yandan dezavantajlı düşük başarılı öğrenci oranının en yüksek olduğu bölge yine Marmara bölgesi iken bu oranın en düşük olduğu bölge Ege Bölgesidir. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrenci oranının en yüksek olduğu okul genel lise, en düşük olduğu okul ise teknik lisedir. Meslek liseleri, dezavantajlı düşük başarılı öğrenci oranının en yüksek olduğu okul iken Anadolu liseleri bu oranın en düşük olduğu okullardır.

Öğrencilere okuma alışkanlığı kazandırmak, hem öğrencilerin okumaya olan ilgisini artırmakta hem de öğrencilerin okuma becerilerini geliştirmektedir (OECD, 2010c, s. 98). OECD genelinde, öğrencinin okuma becerileri başarısındaki toplam varyansın %18'ini okumaktan zevk alma faktörü açıklamaktadır. Türkiye'de okuma becerileri başarısındaki toplam varyansın %6.2'sinin okumaktan zevk alma faktörüne bağlı olduğu görülmektedir. Türkiye'de okumaktan zevk alma indeksindeki bir birimlik değişiklik, okuma becerileri ölçeğinde 23.5 puana karşılık gelmektedir (OECD, 2010c). OECD (2010c) tarafından yayınlanan raporda okumaktan zevk alma ile okuma becerileri başarısı arasında pozitif yönde güçlü bir ilişki bulunmuştur. Başka bir deyişle okumaktan çok zevk alan öğrencilerin okumaktan zevk almayan öğrencilere göre okuma becerileri alanında daha çok başarılı olduğu belirtilmiştir. Schiefele'a (2009) göre zevk alma ya da okumaya ilgi duyma ile okuma becerileri ve derinlemesine okuma stratejilerini kullanma arasında yüksek düzeyde bir ilişki vardır. Araştırmanın bulguları OECD (2010c) raporunu ve Schiefele'a (2009) ait görüşleri ile çelişmektedir. Padron, Waxman, Brown ve Powers (2000) tarafından gerçekleştirilen “dezavantajlı yüksek başarılı ve düşük başarılı öğrencilerin sınıf-içi eğitimlerini ve öğrenmelerini geliştirmek” amaçlı yapılan CREDE projesinde, düşük başarılı öğrencilerin büyük bir çoğunluğu okuma becerileri dersini en zor dersleri olarak belirtmiş ve okuma becerileri derslerini sevmediklerini ifade etmiştir.

OECD (2010c) tarafından yayınlanan raporda, çok çeşitli materyal okuyan öğrencilerin daha az çeşit materyal okuyan öğrencilere göre okuma becerileri alanında daha başarılı oldukları belirtilmiştir. Rapora göre, Türkiye ve üye ülke Kırgızistan hariç, tüm ülkelerde çok çeşitli materyal okuyan öğrenciler daha az çeşit materyal okuyan öğrencilerden daha iyi performans göstermektedir. Dirençli öğrencilerin okudukları materyal çeşitliliği ile okuma becerileri başarısı arasındaki negatif yönlü zayıf bir ilişki bulunması OECD (2010c) raporunun bulgularıyla çelişmektedir. Diğer taraftan bu ilişkinin negatif yönlü bulunması, OECD (2010c) raporunda yer alan Türkiye'ye ait bulgularla benzerlik göstermektedir. Araştırmanın dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin okudukları materyal çeşitliliği ile okuma becerileri başarısı arasında pozitif yönlü bir ilişki bulunması, OECD (2010c) raporunun bulgularıyla örtüşmektedir. Diğer taraftan dezavantajlı düşük başarılı öğrencilerin başarıları ile okudukları materyal çeşitliliği arasındaki pozitif yönlü bir ilişki bulgusu, OECD (2010c) raporunda Türkiye ile ilgili verilen bulgularla çelişmektedir.

Günümüzde en başarılı eğitim sistemleri, aynı zamanda eğitime erişim, eğitimde kalite ve eğitimde eşitliğin en yaygın olduğu sistemler olarak tanımlanmaktadır. Bunları gerçekleştirebilmek için daha fazla eğitimsel desteğe ihtiyaç duyan kitlelere daha uygun ortamlar sağlama yönünde stratejilere gereksinim vardır. Bir başka deyişle, hem eşitsizliği ortadan kaldıran hem de kaliteli eğitim sağlamanın mümkün olduğunu gösteren sistemler bulunmaktadır. PISA 2009 sonuçları, Türkiye'de de dezavantajlı sosyo-ekonomik altyapıdan gelmesine karşın başarılı olmuş, yetersiz koşullarının üstesinden gelmiş pek çok öğrencimizin bulunduğunu göstermektedir. Hedefimiz, daha fazla dezavantajlı çocuğumuzun daha dirençli bir duruma gelmeleri yönünde kendilerine destek sağlama stratejilerini işe koymak olmalıdır.

Öneriler

Araştırmanın sonuçlarına göre uygulayıcılara ve araştırmacılara yapılabilecek öneriler şunlardır:

Uygulayıcılara yönelik öneriler:

- Türkiye'de eğitimde kaliteyi yakalamak ve eğitim kalitesini tüm ülke geneline yaymak için her bir öğrencinin bu eğitim fırsatlarından eşit bir şekilde faydalanmasını ve en fazla fark yaratacak olan yerlere özellikle başarı potansiyeli olan ve tüm olumsuz koşullarına rağmen yüksek başarı gösteren bu öğrencilere daha fazla yatırım yapılması gerekmektedir.
- Tüm öğrencilere eşit öğrenme imkânı sunan eğitim politikaları geliştirmek ve bu politikaları etkili bir şekilde uygulamaya geçirmek gerekmektedir.

- Sosyo-ekonomik yapının başarıyı etkilediği yadsınamaz bir gerçektir yalnız okul bu etkiyi güçlendirmek yerine azaltan bir konumda yer almalıdır.
- Okuma becerileri, öğrencilerin eğitimlerini devam ettirmeleri ve toplumda başarılı bir birey olmaları için oldukça önemlidir bu sebepten öğrencilerin okuma becerilerinin geliştirilmesi ve okumaya duydukları ilginin artırılması gerekmektedir bu da ancak okulda gerçekleştirilebilir.
- Okul öğrenciyi hızla gelişen ve değişen dünyanın gereklilikleriyle mücadele etmeye hazırlayan en etkin kurum olması sebebiyle, okulun öğrencinin etkin bir okur olmasını sağlayacak gerekli araçları öğrencilere sunması ve öğrencilere uygun ortam sağlaması gerekmektedir.
- Okulların, öğrencinin ilgisini okumaya çekecek faaliyetleri gerçekleştirmesi ve öğrenci seviyelerine uygun okuma materyallerini öğrencilere okul ortamında sunması gerekmektedir.
- Çok okumak başarı için tek başına yeterli değildir. Bunun yanında etkili öğrenme stratejilerinin farkında olmak, bu stratejileri bilmek ve bu stratejileri uygun yerlerde etkili bir şekilde kullanmak gerekmektedir. Bu sebeple ailelerin, öğretmenlerin ve okulun, öğrencilerin etkin bir okur olmaları ve iyi bir öğrenci olmaları için gerekli etkili öğrenme stratejilerine yönelik bir farkındalık oluşturmaları gerekmektedir.
- Düzenli ve iyi bir rehberlik programı, özellikle dezavantajlı yüksek başarılı öğrenciler için çok faydalı olacaktır. Kaliteli bir rehberlik programı sunularak öğrencilerin direnç gösterme potansiyelleri artırılabilir.

Araştırmacılara yönelik öneriler:

- Bu araştırmada, Türkiye'deki öğrencilerin PISA 2009 okuma becerileri ortalama puanlarına göre dezavantajlı yüksek başarılı ve düşük başarılı öğrenci oranları ve bu oranların cinsiyete, okul türüne ve coğrafi bölgelere göre dağılımı incelenmiştir. Dezavantajlı yüksek başarılı öğrencilerin ve düşük başarılı öğrencilerin okumaya duydukları ilgi ve kullandıkları öğrenme stratejilerinin okuma becerileri başarısını anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığına bakılmıştır. Yapılacak yeni çalışmalarda, fen ve matematik alanındaki dezavantajlı yüksek başarılı ve düşük başarılı öğrenci oranlarına ve bu oranların farklı değişkenlere göre değişip değişmediğine bakılabilir.
- Yapılacak yeni araştırmalarda, öğrencilerin başarılarını yordayan “okul yönetimi, öğretmen etkililiği, sınıf ortamı, çevrenin etkisi” gibi başka faktörlerin olup olmadığı ve var ise bu faktörlerin başarı üzerindeki etki derecelerine bakılabilir.

Assessing the PISA 2009 Achievement of Disadvantaged Students in Turkey

Leyla Yılmaz Fındık¹, Yüksel Kavak²

Background. “Educating children and youth is a global imperative: ensuring the academic success of all students is necessary to meet the growing demands of a dynamic global economy and to promote individuals’ wellbeing and quality of life” (OECD, 2011, p. 14). Education can in fact play a key role in promoting social mobility and ensuring that children’s future is not determined by the socio-economic background of their parents (OECD, 2010c, p. 79). The relationship between socio-economic background and student achievement is well documented and indicates that students from more advantaged backgrounds perform better at school. Recent evidence shows that the situation has not changed much over the past half century, with socio-economic background still one of the strongest correlates of academic performance (Bartley, 2006; Gary, 1999; Hanushek, 2010; Hanushek & Woessmann, 2010; Lacour & Tissington, 2011; Maughan, 1988; McCoy, 2005; OECD, 2011; UNESCO, 2006). While better educational outcomes are a strong predictor of economic growth, wealth and spending on education alone are no guarantee for better educational outcomes. Overall, PISA shows that an image of a world divided neatly into rich and well-educated countries and poor and badly-educated countries is out of date (OECD, 2010e, p. 3). Education can improve not only an individual’s life chances, but also the conditions of future generations: better educated parents generally have children who are healthier, who perform better at school and who have better labour market outcomes (Bartley, 2006; OECD, 2011).

Schools are the places where most learning happens, so what happens in schools has a direct impact on learning. In turn, what happens in schools is influenced by the resources, policies and practices. While parental and social factors are important, there is much that our schools and teachers can and should do to improve the current abysmal academic performance of disadvantaged students. Successful school systems – those that perform above average and show below-average socio-economic inequalities – provide all students, regardless of their socio-economic backgrounds, with similar opportunities to learn (OECD, 2010c, p. 13). Most of the students who perform poorly in PISA share a challenging socio-economic background. Some of their

¹ Rauf Denктаş Anatolian High School, Ankara, leylayilmaz2000@yahoo.com, ² Prof. Dr., Hacettepe University, Ankara, kavak@hacettepe.edu.tr

socio-economically disadvantaged peers, however, excel in PISA and beat the odds working against them. This report focuses on resilient students; those who succeed at school despite a disadvantaged background. These individuals show what is possible and provide students, parents, policy makers and other education stakeholders with insights into the drivers of skills and competencies among socio-economically disadvantaged students (OECD, 2011, p. 3).

PISA, the Programme for International Student Assessment, evaluates the quality, equity and efficiency of school systems in some 70 countries that, together, make up nine-tenths of the world economy (OECD, 2010d, p. 3). PISA assesses the extent to which students near the end of compulsory education have acquired some of the knowledge and skills that are essential for full participation in modern societies, with a focus on reading, mathematics and science (OECD, 2010e, p. 17). PISA 2009 focuses on reading and offers the most comprehensive and rigorous international measurement of student reading skills to date. It assesses not only reading knowledge and skills, but also students' attitudes and their learning strategies in reading, while PISA 2009 updates the assessment of student performance in mathematics and science as well (OECD, 2010c, p. 17). Within each country via PISA assessment, students were separated into three performance categories – low, middle and high achievers – and into three socio-economic groups – low, middle and high socio-economic background. These two sets of categories were combined to identify disadvantaged low achievers and resilient students. The report identifies students as resilient or internationally successful disadvantaged students if they belong to the bottom third of the socio-economic background distribution in the country where they took the assessment and to the top third of the achievement distribution in terms of reading performance. In other words, resilient students come from disadvantaged backgrounds yet exhibit high levels of school success. In the report, students are identified as disadvantaged low achievers if they belong to the bottom third of socio-economic disadvantage and their reading achievement scores place them in the bottom third of the achievement distribution in the country where they took the assessment. Disadvantaged low achievers are a group of students that share a similar socio-economic background to resilient students but whose members are among the lowest performers in the PISA reading assessment (OECD, 2011, p. 175-176).

Purpose. The report aims at describing resilient students who were able to overcome their socio-economic background and perform well at school and socio-economically disadvantaged low achievers among 15-year-old students participating in PISA 2009 in Turkey. This report provided a rich descriptive picture of resilient students and disadvantaged low achievers across Turkey. By identifying the resilient students and disadvantaged low achievers, the report provided new insights into how educators, school administrators, policy makers

and parents can better support disadvantaged students and help them to succeed in school.

Method. The target population of this study consisted of 15-year-old students at the time of the assessment and completed at least 6 years of formal schooling, regardless of the type of institution in which they were enrolled. Sample of PISA 2009 Turkey consist 4996 students who were chosen randomly from 170 schools in 56 provinces located in 12 statistical regions (NUTS). The rate of resilient students was 282; the rate of disadvantaged low achievers was 831 among 15-year-olds participating in PISA 2009. The analyses of the study were performed on these students.

Findings and Discussion. The results derived from the findings of the study are as follows:

- Across Turkey, the proportion of resilient students among 15-year-old students participating in PISA 2009 was approximately 6%; the proportion of disadvantaged low achievers was 17%.
- Resilient students had an average score of 535 while disadvantaged low achievers with the 374 score points; performed below the OECD mean score of 494. This means that the gap between the resilient students and the disadvantaged low achievers is even larger with 161 score points – more than the equivalent of three school years.
- The vast majority of resilient students achieved Level 3 in contrast; the great majority of disadvantaged low-achieving students performed below the baseline proficiency level. Disadvantaged low achieving students are at a high risk of completing their studies without those skills and competencies that are essential to fully participate in society and succeed in the labour market.
- Female students were over-represented among resilient students in reading, while males were over-represented among disadvantaged low achievers.
- Marmara Region had the highest proportion of resilient students and the highest proportion of disadvantaged low achievers. Southeastern Region of Anatolia had the smallest resilient students. Aegean Region had the lowest proportion of disadvantaged low achievers.
- General high school had the highest proportion of resilient students; Technical high school had the lowest proportion. The proportion of disadvantaged low achievers was high in Vocational high schools and low in Anatolian high school.
- In Turkey, approximately %03 of resilient students overall variation in reading performance can be explained by differences in how much reported enjoying reading and the materials students read. %02 of

overall variation in disadvantaged low achievers reading performance can be explained by differences in how much reported enjoying reading.

- %08 of the overall variation in resilient students' reading performance can be explained by differences in students' level of awareness of effective learning strategies. %13 of the variation in disadvantaged low achievers' reading performance can be explained by differences in how much students reported using control strategies, level of awareness of effective strategies to understand and remember information and to summarize information.

The majority of resilient students achieved scores in the PISA reading assessment that placed them in the three and four PISA proficiency levels. In contrast, the great majority of disadvantaged low-achieving students performed below the baseline proficiency level. Disadvantaged low achieving students are at a high risk of completing their studies without those skills and competencies that are essential to fully participate in society and succeed in the labour market. There are still many students, many schools, and some countries that perform better than expected given their socio-economic backgrounds. These countries combine high average performance with equity and have a large proportion of top-performing students, which demonstrates that excellence and equity can go together (OECD, 2010b; OECD, 2011). In Turkey, it is necessary to invest educational resources where resilient students can make the greatest difference and it is required to deliver high quality learning consistently across the entire education system, such that every student benefits from excellent learning opportunities. Policies aims at fostering positive approaches to learning among disadvantaged students could help facilitate resilience. Moreover, policies targeting to bring low-performing students up to par with their peers should be implemented.

Kaynaklar/References

- Aikens, N. L., & Barbarin, O. (2008). Socioeconomic differences in reading trajectories: The contribution of family, neighbourhood, and school contexts. *Journal of Educational Psychology, 100*(2), 235-251.
- Arastaman, G. (2011). *Öğrenci yılmazlığına etki eden faktörlere ilişkin Ankara ili genel lise ve Anadolu lisesi yönetici, öğretmen ve öğrenci görüşleri* (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Aytaş, G. (2005). Okuma eğitimi. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 4*, 461-469.
- Bartley, M. (ed.) (2006). *Capability and resilience: beating the odds*. ESRC Human Capability and Resilience. Research Network London, UCL Department of Epidemiology and Public Health. Available from www.ucl.ac.uk/capabilityandresilience 22/01/2012 tarihinde alındı.
- Belet, Ş. D. (2005). *Öğrenme stratejilerinin okuduğunu anlama ve yazma becerileri ile Türkçe dersine ilişkin tutumlara etkisi* (Yayımlanmamış doktora tezi). Anadolu Üniversitesi, Eskişehir.
- Borman, G. D., & Rachuba, L. T. (2001). Academic success among poor and minority students, an analysis of competing models of school effects. *The Center for Research on the Education of Students Placed at Risk (CRESPAR)*, Report No: 52. Available from www.csos.jhu.edu 20/03/2013 tarihinde alındı.
- Çelen, F. K., Çelik, A. ve Seferoğlu, S. S. (2011). Türk eğitim sistemi ve PISA sonuçları. *Akademik Bilişim, 2-4 Şubat 2011, İnönü Üniversitesi, Malatya*.
- Duncan, G. J., Claessens, A., Huston, A. C., Huston, A. C., Pagani, L. S., Engel, M., Sexton, H., Dowsett, C. J., Magnuson, K., Klebanov, P., Feinstein, L., Brooks-Gunn, J., Duckworth, K., & Japel, C. (2007). *School Readiness and Later Achievement*. *Development Psychology, 43*(6), 1428-1446.
- ERG, (2009). *Eğitimde eşitlik: Politika analizi ve öneriler*. İstanbul: Yelken.
- Entwisle, D. R., & Alexander, K. L. (1990). Beginning school math competence: Minority and majority comparisons. *Child Development, 61*, 454-471.
- Gary, M. N. (1999). *The measurement of socio economic status and socialclass*. LSAY Project Technical Paper No: 14. LSAY Technical Reports. Available from http://research.acer.edu.au/lsay_technical/28 22/02/2012 tarihinde alındı.
- Hanushek, E. A. (2010). *Education production functions: Developed country evidence*. International Encyclopedia of Education, 401-411. Amsterdam: Elsevier. Available from <http://hanushek.stanford.edu> 10/05/2012 tarihinde alındı.

- Hanushek, E. A., & Woessmann, L. (2010). *The economics of international differences in educational Achievement. IZA DP 4925*. Available from <http://ftp.iza.org/dp4925.pdf> 10/11/2012 tarihinde alındı.
- Karasar, N. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemi* (19. Baskı). Ankara: Nobel.
- Lacour, M., & Tissington, L. D. (2011). The effects of poverty on academic achievement. *Educational Research and Reviews*, 6(7), 522-527. (ISSN 1990-3839). Available from <http://www.academicjournals.org/ERR> 25 Ekim 2012 tarihinde alındı.
- Maughan, B. (1988). School experiences as risk/protective factors. In M. Rutter (Eds.), *Studies of psychosocial risk* (pp. 200-220). New York: Press Syndicate of the University Of Cambridge.
- McCoy, L. P. (2005). Effect of demographic and personal variables on achievement in eighth grade algebra. *Journal of Educational Research*, 98(3), 131-135.
- MEB EARGED. (2010). *Uluslararası öğrenci değerlendirme programı PISA 2009 ulusal ön rapor*. Ankara: MEB.
- OECD, (2010a). *PISA 2009 results: What makes a school successful? Resources, policies and practices (Volume IV)*. OECD.
- OECD, (2010b). *PISA 2009 results: Overcoming social background-equity in learning opportunities and outcomes (Volume II)*. OECD.
- OECD, (2010c). *PISA 2009 results: Learning to learn-student engagement, strategies and practices (Volume III)*. OECD.
- OECD, (2010d). *PISA 2009 results: What students know and can do-students performance in reading, mathematics and science (Volume I)*. OECD.
- OECD, (2010e). *PISA 2009 results: Learning trends-changes in students performance since 2000 (Volume V)*. OECD.
- OECD, (2011). *Against the odds: Disadvantaged students who succeed in school*. Available from <http://www.pisa.oecd.org/dataoecd/6/12/47092225.pdf> 20/05/2012 tarihinde alındı.
- Padron, Y. N., Waxman, H., Brown, A. P., & Powers, R. A. (2000). *Improving classroom instruction and students learnings for resilient and non-resilient english language learners*. Available from <http://www.cal.org/crede/pdfs/ResBrief7.pdf> 14/11/2011 tarihinde alındı.
- Pungello, E. P., Kuperschmidt, J. B., Burchinal, M. R., & Patterson, C. (1996). Environmental risk factors and children's achievement from middle childhood to adolescence. *Developmental Psychology*, 32, 755-767.

Dezavantajlı Öğrencilerin PISA 2009 Başarıları

Schiefele, U. (2009). Situational and individual interest. In K. R. Wentzel & A. Wigfield (Eds.), *Handbook of motivation in school* (pp. 197-223). New York: Taylor Francis.

UNESCO, (2006). *EFA global monitoring report 2007: Strong foundations -early childhood care and education*. Paris: UNESCO.

Werner, E., & Smith, R. (1992). *Overcoming the odds: High-risk children from birth to adulthood*. New York: Cornell University Press.

Received: 19/09/2012

Revision received: 19/11/2012

Second revision received: 11/03/2013

Approved: 13/03/2013

* Bu makale "PISA 2009 Sonuçlarına Göre Türkiye'deki Sosyo-ekonomik Açından Dezavantajlı Öğrencilerin Okuma Becerileri Alanındaki Başarılarının Değerlendirilmesi" başlıklı yüksek lisans tezinden üretilmiştir.